

**Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΣΚΕΥΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΘΗΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΙΘΩΝ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ
ΤΗΣ ΕΛΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ
(Α/Α 15)**

Σ. ΚΑΤΣΑΡΟΥ¹, Ν. ΚΑΤΣΩΝΟΠΟΥΛΟΥ², Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ³ ΚΑΙ Β. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ³

¹ Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Ν. Ελλάδας, Αθήνα, ΥΠΠΟΤ,
stella@stellakatsarou.gr

² Πρόγραμμα Ανασκαφών Αρχαίας Ελίκης, Εταιρεία Φύλων Αρχαίας Ελίκης, Αθήνα,

³ Τομέας Ορυκτών Πρώτων Υλών, Τμήμα Γεωλογίας, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Ρίο Πάτρα

Οι ανασκαφές στην Ελίκη Αχαΐας έχουν αποκαλύψει Πρωτοελλαδικό οικισμό με πρωτο-αστικό χαρακτήρα που αποτελείται από επάλληλες οικοδομικές φάσεις σε δύο γενικούς χρονολογικούς ορίζοντες, την πρώιμη ΠΕ III και την ΠΕ II. Στα οικήματα και τους επιμέρους λειτουργικούς τους χώρους βρέθηκαν μεγάλες ποσότητες κεραμικής, στις οποίες περιλαμβάνονται αγγεία σερβιρίσματος, μαγειρικά σκεύη, μεταφορικά-αποθηκευτικά δοχεία και μεγάλα πιθάρια μακρόχρονης αποθήκευσης. Το ερώτημα της τεχνολογικής διαφοροποίησης αυτών των τυπολογικών ομάδων τέθηκε άμεσα. Με κριτήριο το σχήμα των δοχείων, τα μακροσκοπικά χαρακτηριστικά του πηλού και το οικιακό και στρωματο-χρονολογικό τους *context* επιλέχθηκαν κεραμικά δείγματα για σειρά εργαστηριακών αναλύσεων στο Τμήμα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Πάτρας (πετρογραφία σε λεπτές τομές, ορυκτολογία μέσω περιθλασιμετρίας ακτίνων X και χημικές αναλύσεις), προκειμένου να διερευνηθεί η προέλευση των αργίλων και των αδρανών υλικών της κεραμικής σε σχέση με το γειτονικό γεωμορφολογικό πεδίο του οικισμού, οι τεχνικές ανάμειξης των πρώτων υλών και όπτησης στο κεραμικό εργαστήριο, οι ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις στις επιλογές των τεχνιτών κατά χώρο, φάση, ομάδα σχημάτων, χρήση κλπ. ή ακόμα και οι πιθανές εισαγωγές έτοιμου προϊόντος.

Από τις αναλύσεις προκύπτουν ενδιαφέρουσες τεχνολογικές πληροφορίες ως εξής: 1) συντριπτική πλειοψηφία τοπικών πρώτων υλών και στις δύο φάσεις, 2) σημαντικές διαφορές στις κεραμικές «συνταγές» μεταξύ των περιόδων II και III, 3) στην ΠΕ III, προτίμηση σε μία βασική κεραμική «συνταγή» από ντόπιους κερατόλιθους και πηλόλιθους, με ή χωρίς ασβεστίτες, η οποία, παρότι σε πολυάριθμους

συνδυασμούς με άλλα δευτερεύοντα στοιχεία, διαπερνάει συγχρονικά τις εντελώς διαφορετικές μακροσκοπικά ομάδες των μεγάλων αποθηκευτικών πιθαρίων, της σκούρας tableware, της fine ware, καθώς και της πορτοκαλόχρωμης κεραμικής, 4) επιτυχημένος έλεγχος του μεγέθους των πρόσθετων αδρανών υλικών, της εξωτερικής επεξεργασίας και κυρίως των συνθηκών όπτησης από την πλευρά των τεχνιτών, ώστε να παραχθούν διακριτά κεραμικά προϊόντα.

Με βάση τις παραπάνω προκαταρκτικές παρατηρήσεις προκύπτουν γενικότερα συμπεράσματα ή ζητήματα προς διερεύνηση ως εξής: 1) οι αλλαγές που παρατηρούνται στην σύσταση των πηλών στην Ελίκη στην αρχή της ΠΕ III τεκμηριώνουν από τεχνολογικής πλευράς την μεταβολή της εμφάνισης της κεραμικής (σχήματα, χρώμα) του οικισμού την ίδια περίοδο, 2) η παραγωγή της κεραμικής στην Ελίκη εμφανίζει σημαντικό βαθμό τυποποίησης στην ΠΕ III κυρίως, η οποία ωστόσο δεν εξαφανίζει τις ποικίλες «περιστασιακές» παραλλαγές επί της κύριας συνταγής, η σκοπιμότητα των οποίων μένει να αποσαφηνιστεί, 3) ειδικά η περίπτωση των μεγάλων αποθηκευτικών πίων της ΠΕ III αποτελεί ένα ιδιαίτερος εύγλωττο παράδειγμα της εξάρτησης των τεχνολογικών επιλογών του κεραμέα από πρακτικά ζητήματα διαθέσιμου χώρου και λειτουργικής χρήσης σε πρώτο επίπεδο, αλλά και οικονομικής στρατηγικής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Σε άμεση σχέση με τα προηγούμενα, παρατηρείται ότι οι αλλαγές που συνέβησαν στην κεραμική τεχνολογία της Ελίκης στην επαφή της ΠΕ II και της III μεταφέρουν μεν μια εικόνα ασυνέχειας, ωστόσο οι μικρο-διαφοροποιήσεις και παραλλαγές σε κάθε φάση ίσως τελικά περιέχουν τα στοιχεία εκείνα που κuoφόρησαν την αλλαγή.